

ANALÝZA

3. 9. 2019

Vývoj českého trhu práce – 2. čtvrtletí 2019

Zaměstnanost v Česku se udržuje na rekordně vysokých hodnotách, avšak mezičtvrtletně v 2. čtvrtletí 2019 nevzrostla. Poptávka podniků po pracovní síle se dosud udržuje na vysoké úrovni. Růst průměrné mzdy o 7,2 % byl mírně slabší než v předchozím období, po očištění o vliv inflace byl reálný mzdový nárůst 4,3 %.

Zaměstnanost, nezaměstnanost a nahlášená volná pracovní místa

Výsledky výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) potvrdily rekordně vysokou celkovou zaměstnanost, která dosáhla téměř 5,3 milionu osob; 2. čtvrtletí 2019 tak přineslo míru zaměstnanosti 75,0 % ve věkové skupině 15–64 let. Výrazným trendem jsou změny ve věkové struktuře, které znamenají pokles počtu mladých pracujících osob a výrazný nárůst zaměstnaných ve věku přes 45 let, včetně přírůstku u nejstarší kategorie 65 a více let. Celý přírůstek zaměstnanosti jde na vrub zaměstnanců, počet podnikatelů meziročně mírně poklesl. Poptávka podniků po pracovní síle je stále velmi silná, což ukazuje evidence úřadů práce – počet volných pracovních míst hlášených na konci července 2019 přesáhl 346 tis., což je nové maximum za celou dobu této evidence, přitom však naprostá většina těchto míst je dle MPSV s příznakem „pro cizince“, zároveň jde o málo či zcela nekvalifikované profese. Dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 - 64 let bylo evidováno 205 tis. Podíl nezaměstnaných osob (počet v evidenci ÚP poměřený k obyvatelstvu) byl 2,7 %.

Celkový počet nezaměstnaných dle VŠPS (definice ILO – osoby bez zaměstnání aktivně hledající práci) se ve 2. čtvrtletí 2019 snížil o 15,8 tis. na 102,4 tis. osob. Obecná míra nezaměstnanosti se tak dostala na historicky rekordně nízkou hodnotu 1,9 %, ale sestupný trend je vyčerpaný a ukazatel se stabilizoval. Stále klesal i počet dlouhodobě nezaměstnaných, který se snížil na 33,0 tis. osob; více než rok tak bylo bez práce 32,2 % nezaměstnaných.

V České republice je také velký počet osob, které nepracují, aktivně si práci nehledají, ale ve VŠPS uvádějí, že by pracovat chtěly. Tato nevyužitá pracovní rezerva dosáhla hodnoty 104,6 tisíce osob, je tak početně srovnatelná se skupinou nezaměstnaných.

Evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané

Předběžné údaje podnikové statistiky ČSÚ potvrzují výše popsanou situaci v růstu evidenčního počtu zaměstnanců. Ve 2. čtvrtletí 2019 ve srovnání se stejným obdobím minulého roku přibýlo 20,7 tis. zaměstnanců přepočtených na plně zaměstnané, to je relativní nárůst o 0,5 %, čímž jsme se dostali na hodnotu 4 095,2 tis. osob. Tento ukazatel roste již od roku 2014, nicméně i zde se hodnoty nárůstu pozvolna snižují, růstový trend ochabuje a především to již není růst extenzivní a plošný jako minulý rok. Objevuje se tedy stále více odvětví, kde meziročně došlo k poklesu počtu zaměstnanců. Aktuálně najdeme pokles u sedmi sekcí NACE a nárůst u dvanácti.

Nejvýraznější je pokles v odvětví těžba a dobývání, kde meziročně ubylo 4,0 %, tj. 1,0 tis. přepočtených zaměstnanců. Stejný počet ubyl v zemědělství, lesnictví a rybářství, což však vzhledem k větší relativní velikosti odvětví je úbytek pouze 1,1 %. Dále 2,5 % je úbytek v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, početně 1,9 tis.; velký úbytek je také v administrativních

ANALÝZA

a podpůrných činnostech, početně 4,9 tis., relativně 2,4 %. Signifikantní je však snížení počtu zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu, kde až dosud přibývali – aktuálně ubylo 7,3 tis., což je 0,6 %.

Největší relativní nárůst byl v malém odvětví činnosti v oblasti nemovitostí (6,7 %; 2,9 tis.). Absolutně největší početní přírůstek byl tentokrát v obchodě, tam přibýlo 10,4 tis. zaměstnanců (relativně 2,1 %). Pozoruhodné je také odvětví profesní, vědecké a technické činnosti, kde přibýlo 4,9 tis., tj. 2,8 %. Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu zaměstnaly o 1,0 tis. lidí více (2,8 %). Setrvalý je růst počtu zaměstnanců v odvětví informační a komunikační činnosti, nyní 2,9 tis., relativně 2,5 %. Ještě vyšší početní růst byl ve vzdělávání, kde přibýlo 6,5 tis. (2,2 %), a ve zdravotní a sociální péči, kde vzrostl počet zaměstnanců o 5,8 tis. (1,9 %).

Průměrné měsíční hrubé mzdy

Z hlediska mezd se poslední léta vyznačují rychlým růstem, aktuálně byl meziroční nárůst 7,2 %, což je o tři desetiny procentního bodu nižší údaj než v 1. čtvrtletí tohoto roku i než loňský růst. Průměrná mzda tak dosáhla ve 2. čtvrtletí 2019 hodnoty 34 105 Kč, tento průměr však nepobírají takřka dvě třetiny zaměstnanců.

V reálném vyjádření byl mzdový růst značně slabší, mzdy aktuálně vzrostly o 4,3 %, zatímco v celém minulém roce 2018 to bylo o 5,3 %; inflace totiž vystoupila na hodnotu 2,8 %.

Podobně jako vývoj počtu zaměstnanců byl ve 2. čtvrtletí 2019 i mzdový růst diferencovaný v jednotlivých odvětvích. S jedinou výjimkou byl však všude meziroční nominální nárůst alespoň 5,5 procenta. Uvedenou výjimkou bylo odvětví těžba a dobývání, kde se průměrná mzda dostala na 38 149 Kč, což byl ale nárůst jen o 4,2 %.

Podobně jako v některých předchozích obdobích vývojem zamíchalo rozhodnutí vlády o diferencovaném zvyšování platových tarifů od 1. 1. 2019. Především došlo ke skokovému zvýšení tabulkových platů ve vzdělávání, průměrná mzda se tam dostala na 33 639 Kč, což bylo meziroční zvýšení o 11,4 %, přesto je stále pod celostátním průměrem. Ve veřejné správě a obraně se změna projevila podstatně méně, meziroční nárůst byl podprůměrných 6,7 %. Poněkud lépe na tom byli zaměstnanci ve zdravotní a sociální péči, kde byl nárůst o 8,7 %.

V komerčním sektoru najdeme nejrychlejší tempo v odvětví administrativní a podpůrné činnosti, průměrná mzda vzrostla o 8,8 %, avšak zůstává na druhé nejnižší absolutní úrovni (22 654 Kč), převládají tam agentury práce a bezpečnostní agentury.

V peněžnictví a pojištnictví byla ukončena série podprůměrných indexů a s nárůstem o 8,5 % se průměrná mzda dostala na úroveň 63 852 Kč, což znamená s předstihem nejvyšší mzdovou úroveň mezi odvětvími. Na druhém místě byly informační a komunikační činnosti, kde se průměrná mzda zvýšila o 6,1 % na 57 795 Kč.

Odvětví ubytování, stravování a pohostinství stále zůstává na nejnižší průměrné úrovni (19 947 Kč), mzdy tu meziročně vyrostly o 7,1 %.

V obchodě (velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel) vzrostla průměrná mzda o slabých 5,8 % na 31 341 Kč. V průmyslových odvětvích byl mzdový růst 6,4 %, přičemž nejlépe si vedlo zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi, kde mzda vzrostla o 7,4 % na 30 664 Kč. Dominantní zpracovatelský průmysl byl růstově slabší (6,5 %), dostal se na 34 364 Kč. V zemědělství, lesnictví a rybařství vzrostly mzdy o 6,1 %, průměrná mzda stoupla na 26 285 Kč.

ANALÝZA

Ve 2. čtvrtletí 2019 byl vykázán nižší počet odpracovaných hodin než ve stejném období předchozího roku; také přesčasové práce meziročně značně ubylo a objem placené neodpracované doby se výrazně zvýšil, což má vliv na srovnání mzdových ukazatelů. V letošním i loňském 2. čtvrtletí tvořily jistou část výdělku mimořádné odměny zaměstnanců, jejich význam se meziročně změnil jen nepatrně.

Regionální vývoj

Krajské výsledky nepřinášejí žádná překvapení. Nárůst průměrné mzdy se nejvýrazněji projevil v Moravskoslezském kraji (7,8 %), který je svou mzdovou úrovní spíše podprůměrný (30 818 Kč). Výrazný byl též v Královéhradeckém kraji (7,6 %), kde je úroveň vyšší (32 587 Kč). Naopak nejnižší přírůstek byl v Praze (6,3 %); v hlavním městě jsou slabé přírůstky již tradiční, ovšem přesto zde zůstává s velkým odstupem nejvyšší mzdová úroveň (42 297 Kč). Regionem s nejnižší mzdovou úrovní (29 691 Kč) zůstal nadále Karlovarský kraj, kde meziročně vzrostla průměrná mzda o 7,1 %.

V osmi krajích došlo k úbytku počtu zaměstnanců, naopak v Praze se udržuje trend rychlého růstu počtu zaměstnanců. V hlavním městě tak pracuje každý pátý zaměstnanec z republiky.

Pololetní výsledky

1. pololetí 2019 bylo v mnoha oblastech přelomové. V průběhu zimy došlo k bezprecedentnímu sestupu nezaměstnanosti na minimální úroveň. Na druhé straně počet zaměstnaných osob vystoupal na historický vrchol. Zrcadlově k rekordně nízké nezaměstnanosti docházelo k nárůstu počtu volných pracovních míst na druhé straně. Protože domácí nabídka nedokázala pokrývat poptávku podniků po pracovní síle, došlo v Česku k výraznému zvýšení počtu pracujících cizinců ze zemí s vyšší nezaměstnaností a levnou pracovní silou, zejména z Ukrajiny.

Této nerovnovážné situaci odpovídal i tlak zaměstnanců na zvyšování výdělků, který však byl brzděn z druhé strany hospodářskými výsledky firem. Z pohledu kumulativních údajů od podniků došlo k růstu celkové průměrné mzdy na 33 297 Kč, tj. o 7,3 %, což je v reálném vyjádření meziročně 4,4 % vzhledem ke stoupající inflaci (2,8 %). Zároveň se již jen střídme meziročně zvýšil přepočtený počet zaměstnanců o 0,6 %, tedy o 26,0 tis. Jako příznačný se jeví obrát trendu v počtu zaměstnanců zpracovatelského průmyslu, který začal mírně klesat (-0,4 %).

Mediány a sociální třídění

Rychlá informace za 2. čtvrtletí 2019 obsahuje také údaj o mzdovém mediánu, který je vypočtený z matematického modelu distribuce výdělků a ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň; zároveň byly vypočteny také krajní decily. Ve 2. čtvrtletí 2019 byl medián 29 127 Kč, o 1 869 Kč (tj. o 6,9 %) vyšší než ve stejném období předchozího roku. Mzdové rozpětí bylo přes značné zúžení stále široké, desetina zaměstnanců s nejnižšími mzdami pobírala výdělky pod hranicí 14 955 Kč (dolní decil), opačná desetina měla naopak mzdy nad hranicí 55 259 Kč (horní decil).

Muži mají značně vyšší mzdovou úroveň: ve 2. čtvrtletí 2019 byl mediánová mzda žen 26 375 Kč, zatímco u mužů byla 31 764 Kč, tedy vyšší o 20 %. Zároveň jsou mužské mzdy rozprostřené v podstatně větší šíři, zejména oblast vysokých výdělků je u mužů notně vyšší než

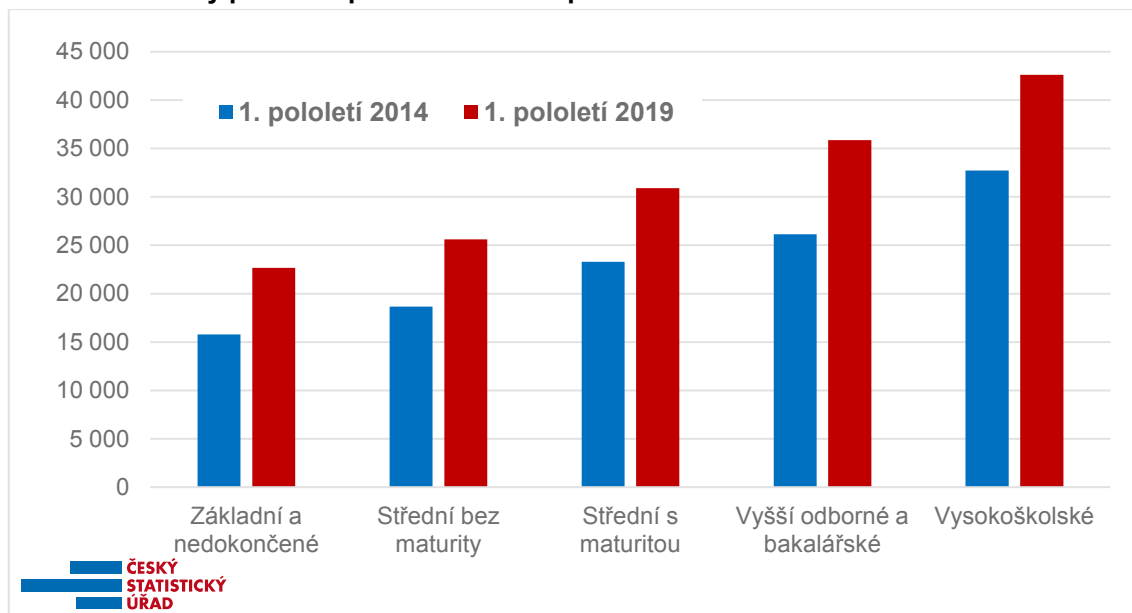
ANALÝZA

u žen, ženy měly horní decil 47 161 Kč a muži 62 779 Kč. U nízkých výdělků se rozdíl projevuje méně, ženy měly dolní decil 14 351 Kč, muži pak 15 650 Kč.

Předběžné výsledky **Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV)** za 1. pololetí 2019 přináší podrobnější vzhled do mzdových distribucí a sociálních třídění. ISPV však používá odlišnou metodiku výpočtu osobního výdělku zaměstnance (především vylučuje veškeré absence), a tyto údaje proto nejsou porovnatelné s výše uvedenými hodnotami mezd ani s čísly v tabulkách k Rychlé informaci ČSÚ.

Podle platné klasifikace **zaměstnání CZ-ISCO** pobírali nejvyšší výdělky řídící pracovníci s mediánem 53 891 Kč, druhá nejvyšší úroveň byla u specialistů s 41 012 Kč a třetí příčku obsadili techničtí a odborní pracovníci s 35 077 Kč. Úředníci měli medián 26 681 Kč. Výrazněji (8,8 %) meziročně vzrostl medián u velké skupiny pracovníků ve službách a prodeji, kteří však často patří k nízkovýdělkovým zaměstnancům: měli decilové rozpětí 14 684 Kč až 36 687 Kč a medián 21 721 Kč. Řemeslníci a opraváři měli medián 28 592 Kč a obsluha strojů a zařízení, montéři 27 927 Kč, u nich mzdy rostly pomaleji. U pomocných a nekvalifikovaných pracovníků je nejnižší mzdová úroveň s decilovým rozpětím 13 752 Kč-30 242 Kč a mediánem 18 920 Kč. Podle **věkových kategorií** pobírali nejnižší prostřední mzdy zaměstnanci do 20 let (21 995 Kč), zatímco ve věku 20–29 let již 28 047 Kč a pro kategorii 30–39 let byl medián nejvyšší (31 516 Kč).

Mediánové mzdy podle stupně vzdělání v 1. pololetích 2014 a 2019

Mzdy jsou také značně strukturované podle stupně dosaženého **vzdělání** zaměstnance – nejvyšší výdělky pobírali v 1. pololetí 2019 vysokoškoláci, prostřední mzda u nich byla 42 615 Kč, avšak v dlouhodobém vývoji roste nejpomaleji, za pět let o 30 %. Naopak nejnižší mediánovou mzdu měli zaměstnanci se základním či nedokončeným vzděláním (22 663 Kč), ale stoupá nejrychleji (o 44 %). Středoškoláci s maturitou si vydělali mnohem více (30 907 Kč)

ANALÝZA

než ti bez ní (25 624 Kč), ale méně než zaměstnanci s vyšším odborným, resp. bakalářským studiem (35 873 Kč).

Zpracoval: Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz